

Social Work

&

Education

©SW&E, 2016

Nizhynska, I. (2016). Профорієнтація та вибір майбутньої професії, *Social Work and Education*, Vol. 3, No. 1., pp. 28-34.

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ТА ВИБІР МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ

Irina Nizhynska,

*3rd year student, Departments
of social pedagogy and social work,
Ternopil National Pedagogical
Volodymyr Hnatyuk University*

Ірина Ніжинська,

*студентка 3 курсу
кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи,
Тернопільський національний
педагогічний
університет імені Володимира
Гнатюка*

Ternopil, Ukraine

м. Тернопіль, Україна

Article history:

Received: January, 2016

1st Revision: March, 2016

Accepted: May, 2016

Анотація. У статті досліджено значення профорієнтації як чинника вибору майбутньої професії. Визначено, що основними різновидами профорієнтації є: профосвіта, профконсультація і профвідбір, залучення фахівців центру зайнятості, технікумів, студентів, які в повному обсязі знайомлять школярів з особливостями майбутньої професійної діяльності.

Встановлено, професійна орієнтація – це складна науково-практична робота, яка складається з глибоких знань про зміст та умови професійної діяльності, вимоги до професійних якостей та умінь людини. Головними цілями профорієнтаційної роботи є допомога людині в обранні професії шляхом співвідношення себе з вимогами того чи іншого виду діяльності, посилення конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення. Основними її етапами є: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір і професійна адаптація.

У процесі опитування визначено чинники, що впливають на вибір професії. Серед чинників можна виділити наступні: одна професія – це на все життя; престиж професії – це найголовніше; подобається людина – подобається професія; улюблений шкільний предмет = професія.

Ключові слова: профорієнтація; вибір професії; школярі.

Вступ

У сучасних умовах часто гостро постає проблема правильного вибору професії. Це пов'язано з розчарованістю людей у виборі професії, неможливістю реалізувати себе, недостатньою кількістю робочих місць. При виборі професії, випускники опираються на думку оточуючих, підпадають під вплив батьків або вчителів. Треба свідомо підійти до даного питання, оскільки, коли людина займає своє місце в житті та знаходить своє покликання, вона стає по-справжньому щасливою.

Метою нашої статті є дослідження значення профорієнтації як чинника вибору майбутньої професії. Надзвичайно важливо діагностувати сильні та слабкі сторони людини, пройти профорієнтаційні тестування та відвідати профорієнтаційні заходи, дослідити ринок професій, а далі, шляхом аналізу, визначитись із майбутнім фахом. Варто розуміти, що навіть правильна профорієнтація не забезпечує вибору професії «однієї на все життя».

Аналіз літератури

Починати віднаходити своє покликання потрібно ще в шкільні роки. Саме освітні заклади повинні полегшити такий важкий вибір. Різноманітні аспекти профорієнтації привертали увагу багатьох дослідників: В. Ф. Сахарової, Н. В. Усова, С. Н. Чистякової, Г. В. Зулунова, Н. О. Гончарова. Впровадження профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах виступає невід'ємною складовою вдосконалення і розвитку нової української школи. Як зазначає О. А. Уханова ключовими чинниками профорієнтації стають: профосвіта, профконсультація і профвідбір. А також залучення фахівців центру зайнятості, технікумів, студентів, які в повному обсязі знайомлять школярів з особливостями професійної діяльності, надаючи учням та їхнім батькам можливість випробувати свої сили й застосовувати отриманні знання на практиці.

Слід зазначити, що зміст, форми й методи профорієнтаційної роботи в школі на сьогодні не забезпечують досягнення основної мети професійної орієнтації – формування в старшокласників готовності до професійного самовизначення. Перешкодою для успішного розвитку профорієнтації є те, що вона, як правило, розрахована на деякого середнього учня; відсутній індивідуальний, диференційований підхід до особистості школяра; профорієнтаційна робота має переважно декларативний характер, не надаючи можливості кожному спробувати себе в різних видах практичної діяльності тощо (Шелестова, 2006, с. 4).

Професійна орієнтація – це складна науково-практична робота, яка складається із глибоких знань про зміст та умови професійної діяльності, вимоги до професійних якостей та умінь людини. Головними цілями профорієнтаційної роботи – допомога людині в обранні професії шляхом співвідношення себе з вимогами того чи іншого виду діяльності, посилення конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення.

Організація професійної роботи складається з декількох взаємопов'язаних етапів: професійної інформації, професійної консультації, професійного відбору й професійної адаптації. Професійна інформація має забезпечити постійне професійне інформування учнів загальноосвітніх шкіл, їхніх вчителів та батьків,

установлення й зміцнення постійних контактів між колективами організацій, підприємств, професійно-технічних училищ і загальноосвітніх шкіл.

Завданнями професійної консультації є надання допомоги молоді в оцінці своїх здатностей до різних видів трудової діяльності в сфері суспільного виробництва, видача конкретних рекомендацій про вибір професії й можливих шляхів оволодіння нею (навчання у вузах, технікумах, профтехучилищах або підготовка безпосередньо на виробництві й т.п.). Професійну консультацію проводять кваліфіковані консультанти-психологи, що складаються в штатах підрозділів по профорієнтації молоді. Консультація проводиться на основі медичних висновків, характеристик, результатів спеціальних психофізіологічних досліджень.

Основні функції державної політики щодо проведення профорієнтації:

- забезпечення безкоштовного надання на гарантованому державою рівні обсягу профорієнтаційних послуг молоді, яка навчається, незайнятому і зайнятому населенню, особам з обмеженою працездатністю;
- здійснення професійного інформування населення про професії та спеціальності, що мають попит на регіональному ринку праці;
- надання населенню індивідуальних інформаційно-довідкових та професійних консультацій з використанням елементів психологічної підтримки;
- ознайомлення населення з правилами вибору професії, виховання у громадян спрямування на самопізнання і особисту активність як основи професійного самовизначення;
- формування у населення вміння співставляти свої індивідуальні особливості з вимогами професії до особи, складання на цій основі реального плану оволодіння професією;
- організація та проведення групових професійних консультацій серед молоді, яка навчається, незайнятого і зайнятого населення, осіб з обмеженою працездатністю;
- створення умов для розвитку професійно важливих якостей особистості;
- забезпечення поглибленого профдіагностичного обстеження громадян з метою професійного добору і професійного відбору;
- надання психологічної підтримки та здійснення корекції професійного самовизначення населення;
- визначення професійної придатності осіб при комплектуванні навчальних груп загальноосвітніх шкіл, спеціальних шкіл, професійних навчально-виховних та вищих навчальних закладів, направленні незайнятого населення на професійне навчання, працевлаштування громадян тощо;
- здійснення заходів щодо сприяння професійній адаптації осіб, направлених на професійне навчання, психологічного супроводження навчальних груп;
- сприяння професійній адаптації працівників, які вперше працевлаштувались, та громадян, що змінили професію (Шелестова, 2006).

Для покращення вітчизняної системи профорієнтації варто дослідити зарубіжний досвід у цій сфері. У Великій Британії основна увага приділяється концепції «професійного зростання». Даний підхід оцінює не тільки окремого працівника, а й потреби, інтереси та цінності інших працівників у цілому, а також,

яку роботу можна їм запропонувати згідно до їхнього способу життя та індивідуальності. Профорієнтаційні заходи постійно проводяться протягом навчання школярів, тому, вони можуть змінювати свої індивідуальні навчальні плани згідно зі своїми вподобаннями. Завдяки цьому підходу, місцеві підприємці можуть заздалегідь обрати собі майбутніх працівників, що позитивно впливає на рівень зайнятості населення у Великій Британії.

У Данії профорієнтація починається з першого класу. Протягом усього періоду навчання учні знаходяться під наглядом профорієнтатора, який надає спеціалізовану та кваліфіковану підтримку і займається веденням електронного профорієнтаційного досьє.

У Сполучених Штатах Америки в середніх школах працюють профорієнтатори (1 на 400 учнів), які дають поради щодо вибору професії на основі професіограм. Профорієнтаційні заходи починаються у віці 5-ти років. Велика увага приділяється розповсюдженню літератури для ознайомлення учнів із наявними професіями. Є приватні установи і спеціальні державні центри профорієнтації при коледжах і університетах.

При проведенні профорієнтаційних заходів необхідно звернути увагу на наступні чинники: позиція старших членів сім'ї; позиція товаришів, подруг; позиція вчителів, шкільних педагогів; особисті професійні плани; здібності; рівень бажання суспільного визнання; інформованість; схильності (Климов, 2003).

Результати дослідження

Нами проведено соціологічне дослідження, у якому ми мали на меті дослідити вплив профорієнтації на вибір професії. У ньому взяло участь 72 студенти ВНЗ різних спеціальностей.

Для проведення експертизи вибрано метод анкетування, тому що за допомогою нього можна опитати за короткий час велику кількість людей та встановити причинно-наслідкові зв'язки.

В анкеті нами були використанні такі види експертних оцінок:

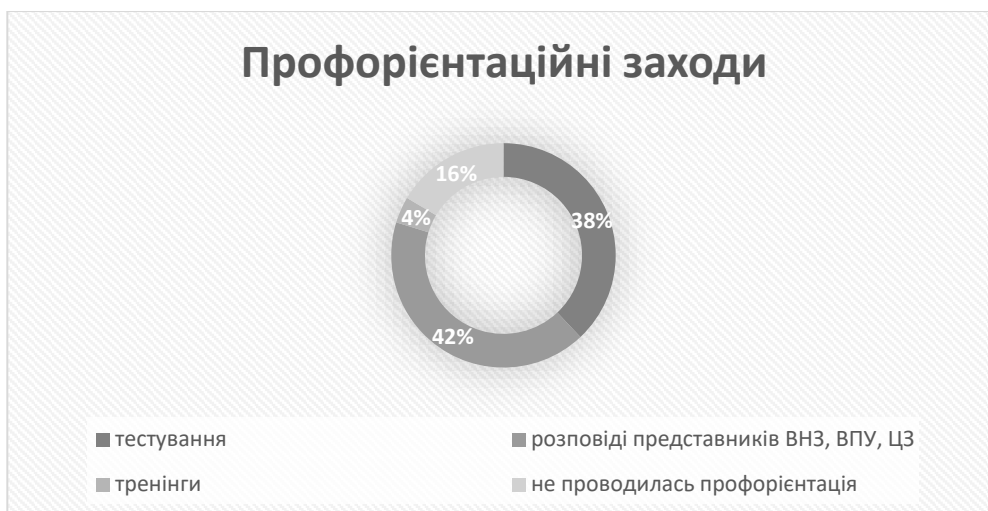
- бальні оцінки (при оцінці якості профорієнтації);
- вербальні оцінки (відображали чинники, які впливали на вибір професії);
- групування (групування студентів за місцем навчання);
- точкові оцінки (використовувались для відображення віку респондентів).

У дослідженні взяли участь:

- 31 студент ТНПУ;
- 14 студентів ТНЕУ;
- 7 студентів ТНТУ;
- 11 студентів ТДМУ;
- 9 студентів інших навчальних закладів.

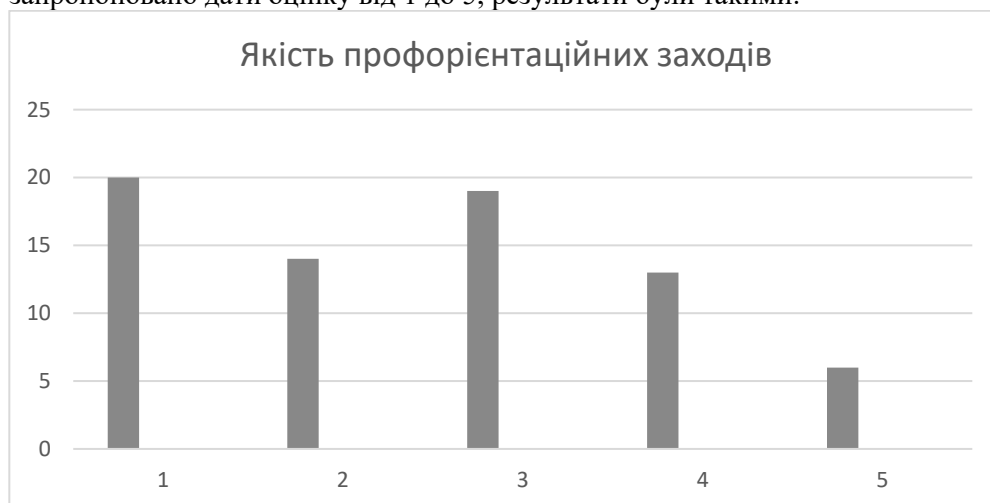
Серед профорієнтаційних заходів були вказані тренінги, тестування, розповіді представників ВНЗ, ВПУ, Центру зайнятості та тренінги.

13 студентів вказали, що профорієнтаційні заходи не проводились, це свідчить про ненадання у деяких школах допомоги учням щодо визначення їхньої майбутньої професії.

Діаграма 1. Профорієнтаційні заходи.

Для оцінки якості проведення даних заходів респондентам було запропоновано дати оцінку від 1 до 5, результати були такими:

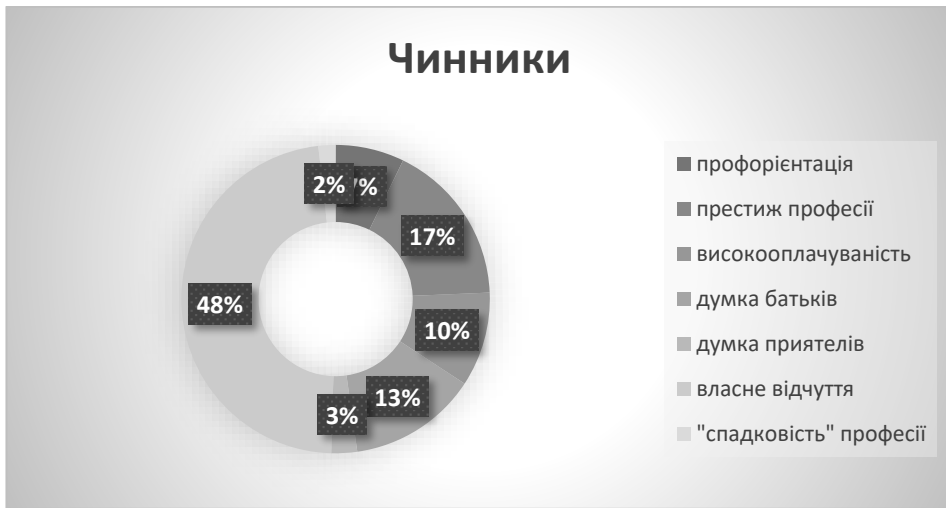

Діаграма 2. Якість профорієнтаційних заходів

81,9% респондентів стверджують, що профорієнтація вплинула на їхній вибір, а 18,1% — жодного впливу не мала.

Щоб визначити чим сама керувалась молодь при виборі професії, було запропоновано вибрати серед наведених чинників, саме ті, котрі мали вплив (див. Діаграма 3).

За даними анкетування, найчастіше людина обирає професію керуючись власними відчуттями. Найменше на вибір впливає «спадковість професії» (тобто продовження роду медиків, педагогів і т.д.), профорієнтація та думка приятелів.

Діаграма 3. Чинники, які вплинули на вибір професії

Окрім чинників, які впливають на вибір професії, є ще й переконання, які заважають. Серед них можна виділити такі: одна професія – це на все життя; престиж професії – це найголовніше; подобається людина – подобається професія; улюблений шкільний предмет = професія. Світ дуже швидко змінюється, тому людина може змінити кілька професій за життя. Кожен повинен володіти певними міждисциплінарними знаннями. Престиж професії в більшості триває 10 років, тому варто мати альтернативні варіанти. Необхідно відокремлювати професію від особистості, яка вам імпонує. Обирати професію виключно за любов'ю до шкільного предмета з яким вона пов'язана буде помилкою, також слід пам'ятати, що професій більше, ніж шкільних предметів.

Отже, ми визначили чинники, які допомагають визначитись із професією та емпіричним шляхом дослідили, що профорієнтація не має визначального впливу на вибір професії. Проаналізувавши зарубіжний досвід можна зробити висновок, що профорієнтаційні заходи повинні проводитись ще з раннього шкільного віку та спеціалістами даної сфери. Обов'язково при визначенні професії треба об'єктивно оцінити свої можливості, знання та вміння і співвіднести з вимогами до працівників того чи іншого виду діяльності.

Література

Професійне самовизначення старшокласників: Метод. посібник / Упоряд. Л. Шелестова. – К.: Вид. дім „Шкільн. світ”; Вид. Л.Галіцина, 2006. – 128 с.

Климов Е. А. Психологія професійного самоопределення: Учеб.пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / Е. А. Климов. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 304 с.. 2004

Як обрати професію майбутнього: посіб. з профорієнтації для молоді віком від 13 до 80. – Харків: Фоліо, 2016. – 80 с.

CAREER GUIDANCE AND SELECTION OF FUTURE PROFESSION

Irina Nizhynska, 3rd year student, Departments of social pedagogy and social work,
Ternopil National Pedagogical Volodymyr Hnatyuk University

***Abstract.** The importance of career guidance as a factor in choosing a future profession is explored in the article. It is determined that the main varieties of career guidance we can refer: professional education, professional counseling and professional selection, involvement of specialists of the employment center, technical schools, students, who fully acquaint the students with the features of future professional activity.*

It is established that professional orientation is a complex scientific and practical work, which consists of a deep knowledge of the content and conditions of professional activity, requirements for professional qualities and skills of a person. The main goals of career guidance are to assist the person in choosing a profession by matching themselves with the requirements of a particular activity, enhancing the competitiveness of the employee in the labor market and achieving effective employment of the population. Its main stages are: professional information, professional consultation, professional selection and professional adaptation.

The survey determines the factors that influence the choice of profession. Among the factors are the following: one profession is for life; the prestige of the profession is the most important thing; like a person – like a profession; favorite school subject = profession.

Key words: vocational guidance; career choices; schoolchildren.